

PEYZAJ MİMARİSİNDE TASARIM VE PROJE UYGULAMA

HAZIRLAYANLAR

Şule KADER

Peyzaj Mimarı

İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş.

Mustafa KUPIK

Peyzaj Yüksek Mimarı ve Kentsel Tasarım Uzmanı

İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş.

1. PEYZAJ TASARIMI

“Peyzaj” deyimini Alexander Von Humboldt tarafından 19. Yüzyılın başlarında, bilimsel bir coğrafya terimi olarak literatüre sokulmuştur. Peyzajı “ Bir yer yüzü parçasının total karakteridir” diye tanımlamıştır.

Rus coğrafyacıları, peyzaj kavramına inorganik ve organik öğeleri de sokarak, bunların tümünün “ peyzaj coğrafyası” olarak incelenmesi fikrini ortaya atmışlardır.

Bütün kavramsal gelişmeler, ayrıntılı olarak TROLL (1971)’ de açıklanmıştır. Alman biyocoğrafyacıların öncülerinden olan TROLL peyzajı şu şekilde tanımlamıştır: “Peyzaj bir mekanın tamamı ve görülebilen bütünlüktür”. Bu düşünceler peyzajı ekolojik ilkelere dayalı, doğayı koruma ve rekreasyon ile ilgili bir anahtar deyim haline getirmiştir.

APS(Avrupa Peyzaj Sözleşmesi); peyzaj kavramına yönelik sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal yeni anlayışlar getirmektedir ve sonuçta iki önemli konu ön plana çıkmaktadır:

Sözleşmede “peyzaj” iki türlü tarif edilmektedir. İlk olarak peyzaj, nesnel (objektif) bir ifade ile “yeryüzü parçası” olarak tanımlanmakta, daha sonra öznel (subjektif) bir ifade ile bu yeryüzü parçasının bütün bireylerce kavranış biçimi olarak belirtilmektedir.¹

2. PEYZAJ TASARIM ÖGELERİ

ÇİZGİ

Tüm tasarım oluşumlarının temelidir. Peyzaj tasarımında bütün fikirler bir proje düzeni içerisinde çizgilerle ifade edilmektedir. Peyzaj düzenlemesi içerisinde oluşturulacak her bir unsur proje içerisinde çizgilerin şekillenmesiyle belirtilir. Çizgilerin türü ve kalınlığı projedeki unsurun algılanmasında değişir.

ŞEKİL-FORM

Projedeki her bir unsurun kendi içinde oluşturduğu ve peyzaj içerisinde kendini ifade ettiği biçimdir. Bu biçim bir mekan, ağaç, yol hattı, donatılar v.b. öğelerin her biri veya hepsi olabilir. Burada önemli olan formların insanlar üzerinde uyandırdığı etkidir. Her form ayrı bir ifade gücüne sahiptir. Daireler oval şekiller bir bütünlük hissi uyandırır. Kareler dikdörtgenler matematiksel kesinlik hissi verirler.

ÖLÇÜ

Ölçü algılaması mekanlar arası karşılaştırmaya bağlı olarak yapılır. Mekanda ölçü birimi insandır. Ölçü tasarımda fonksiyonel kullanım açısından denge elemanı olarak ele alınır.

ARALIK

Peyzaj çalışmalarındaki mekanların yada mekansal elemanların birbiriyle olan ilişkilerini ortaya koyar. Burda mesafe ön plandadır. Birbirlerine yakın olan unsurlar, birbirleriyle daha çok ilişkilendirilir. Mesafe arttıkça ilişkide azalır.

¹Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, 2007-Brüksel

DOKU

Objelerin görülebilen veya dokunulabilen yüzey ortamı dokuyu oluşturur. Sık dokulu-Seyrek dokulu-Geçirgen dokulu-Yumuşak dokulu vs. olabilir. Doku cansız materyal gibi canlı materyalde de önemli olan bir tasarım öğesidir. Dokularda sıklık ve yoğunluk objelerin algılanışına doğrudan etkili bir unsurdur.

RENK

Peyzaj uygulamasında mekansal algıyı etkiler. Kullanılan öğelerin yakın veya uzak olması yada dikkat çekici olması durumunu ortaya çıkarır.

IŞIK-GÖLGE

Mekânın ışıklı ya da ışsız oluşuna göre objeler farklı etkilere sahiptirler. Işık ve gölge ilgiyi artırır, tasarıma rahatlık ve sükûnet sağlar, derinlik verir.

VURGU

Mekan içinde dikkatleri bir alana yada bir objeye çekmek için kullanılan bir tasarım öğesidir. Zıt renklerin kullanılması, çizgi yönleri, ışık değişimi, mekân ilişkileri veya materyal değişimleri ve doku özellikleri ile tasarımda vurgu ortaya konabilir.

DİZİ

Tasarımın içinde bir noktadan başlayan hareket ve onun çevresindeki objeler, bir mantık zinciri üzerinde akış göstermeli ve bir sonuca ulaşmalıdır.

HAREKET

Peyzaj tasarımında her aktivite, başlangıcı ve sonu olan hareketi ifade eder. Bu bir mekânın oluşumunu veya alanlara ulaşımının ifadesi olabilir.

3. TASARIM İLKELERİ**TEKRAR-RİTİM**

Bir mekân içindeki biçimsel benzer öğelerin veya öge gruplarının birbirini izlemesi ritim-tekrar olarak tarif edilir. Peyzaj planlamalarında çizgilerle desen verilmiş yüzey kaplamaları düzenli bir aralıkla tekrarlanırsa ritim yakalanmış olur. Aynı zamanda ağaç, bank v.b. öğelerin belli bir sırada ve sıklıkta dizilmeside ritim etkisini canandırır.

ARALIKLI TEKRAR

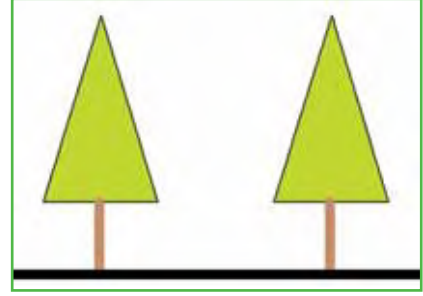
Aralıklı tekrarda ritimle aynı özelliktedir. Ancak bu tasarım ilkesinde objeler birbirlerini aynı mesafelerle değil farklı aralıkta ve farklı düzenlerde tekrar ederler.

DENGE

Denge sağlık, emniyet ve sükûnet hissini ifade eder.

Formal(simetrik)denge: Benzer yapı elemanlarının bir eksenin iki tarafına eşit uzaklıkta dizilmelerinden ortaya çıkan bir plan kalıbıdır.

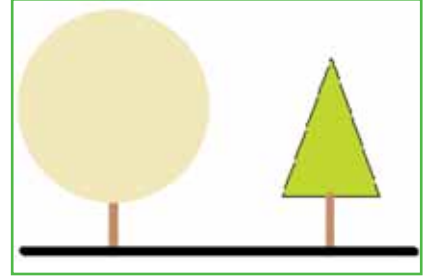
Informal(asimetrik)denge: Eksenin her iki tarafında aynı büyüklük ve şekle sahip olmayan, fakat eşit dikkat çeken objelerin dizilişleri ile elde edilir.

ZITLIK

Uyum sağlanması istenmediğinde oluşturulur. Buradaki uyumsuzluk tasarımın gereği sonucu oluşur. Tasarımda vurgu arttırmak içinde kullanılabilir.

UYGUNLAŞTIRMA

Tasarımda birbirine zıt iki ucun bağlanması birleştirilmesi ya da bunlar arasında köprü kurulmasına uygunlaştırma denir. Renkle bunu sağlamak istiyorsak renk tonları belirli kademelerle değişime uğrayabilir.

EGEMENLİK

Tasarımda yer alan obje ya da formların bir başka obje ya da forma karşı görsel anlamda üstünlük göstermesine egemenlik denir. Ölçü-doku ya da renk olarak kendini gösterebilir.

BİRLİK

Tasarımda yer alan obje ya da formların diğer obje ya da formlarla bir bütünün parçası niteliğiyle bir arada olmasıdır. Tasarım da kullanılan her şey birbirinin bir parçası gibi olmalıdır.

UYGUNLUK

Tasarımın mekansal amaçlara göre uygun bir biçimde oluşturulmasıdır. Her tasarım, yapıldığı alana uygun bir çözüm getirmelidir. Burada gereksimler ile bu gereksinimlere getirilen çözümler düşünülmelidir. Alana aykırı bir tasarım anlayışı alanın kullanımını büyük oranda etkiler.

HIYERARŞİ

Tasarımın görsel ifadelerinde öncelikler belirlenmeli ve bir sıralama yapılmalıdır. Bu amaçla tasarımcı görsel algılamadaki öncelikleri ortaya koyar ve onları önem derecelerine göre dizer.

TAMAMLIK

Tasarım uygulanacağı çevre ile bütünleştirici özellikte olmalıdır. Alanın coğrafik özellikleri, ulaşımı, kullanım yoğunluğu gibi çevresel faktörlere uygun ve uygulanacağı çevreye özgü bir yaklaşım içermelidir.

4. PEYZAJ TASARIM SÜRECİ

4.1. KONUNUN VE AMACIN BELİRLENMESİ

Çevre düzenlemeye ilişkin bir tasarım çalışmasının başlaması konu ve isteğe bağlıdır.

Pratikte biz buna kullanıcı/müşteri istekleri diyoruz. Yapılacak çalışmanın boyutu ve ya ortamı ne olursa olsun bunun bir kullanıcısı/müşterisi vardır.

Örnek: Kentsel mekânda bir parkın kullanıcısı o kentin sakinleri ve ziyaretçileridir. Dolayısıyla biz tasarımımızı o kentin sosyo-kültürel yapısına uygun yapmalıyız.

Örnek: Bir ev bahçesi ise alanımız, tasarımımız o bahçe sahiplerinin istek ve beğenileri doğrultusunda olmalıdır.

Sürekli yeşil bir bahçe istiyorum

Sürekli çiçek açan bir bahçe istiyorum

Güzel kokulu bir bahçe istiyorum

Kırmızıyı severim kırmızı bir bahçe istiyorum

Merdivensiz bir bahçe istiyorum

Bakım istemeyen bir bahçe istiyorum vs. gibi.

Örnek: Konu (Tema) parkları: Gül parkı, Özürlüler parkı, Tıbbi bitkiler parkı, Deprem parkı vs.

4.2. MEVCUT DURUMU BELİRLEMeye YÖNELİK VERİ TOPLAMA (ARAZI ETÜDÜ-SÖRVEY-ÇEVRE ANALİZİ)

Alanın doğal ve kültürel envanteri çıkartılır. Alan içerisinde ve yakın çevrenin iklim, toprak, flora, fauna, jeoloji, topoğrafya, hidrolojik yapısı ile mevcut bina ve yerleşimler araştırılır.

Arazide bir takım notlar alınarak, tasarım için gerekli olan kullanım planları (mevcut durum-vaziyet planları)haritalar, raporlar, hava fotoğrafları,istatistiki bilgiler,uzman görüşleri vs. gibi veriler toplanmalıdır.Ayrıca tasarım anında alan hakkında bilgi vermesi açısından alanda fotoğraflarda çekilebilir.

5. PEYZAJ TASARIMINDA FARKLI ÖLÇEK VE UYGULAMALAR

“Peyzaj mimarlığı” deyimini iki zıt kavramı bir araya getiriyor; peyzaj çoğunlukla doğal elemanlardan oluşan ve zaman içinde gelişen bir çevreyi anlatırken, mimarlık inşai nitelikte, daha başından tamamlanmış ve zaman içinde yaşlanacak bir yapıtı çağrıştırıyor.

“Peyzaj planlaması”ndaki peyzaj sözcüğü, peyzaj mimarlığındaki peyzaj sözcüğünden daha uyumlu duruyor. Planlama ileriye dönük kestirimler yapan, istatistikteki rakamlarla halhamur olmuş bir uğraşmayı anımsatıyor. Bu açıdan bakılırsa, “landscape” planlaması daha denk iki kavramı bir araya getiriyor; başka deyişle, arazi ve plan yan yana daha rahat gelebiliyor.²

Peyzaj tasarımının konusu olan “arazi”, belirtildiği gibi, birbirinden çok farklılaşan bir ölçek yelpazesi içinde yer alabilir. Arazi ya kırsal, ya kentseldir. Ama kırsalın da kent-selin de derecelenmeleri vardır.

²Evyapan- Tokol, 2000 -Peyzaj Tasarımı Ders Notları - Odtü - Ankara

Özetle, peyzaj tasarımı, yalnızca bahçe tasarımı konumundayken, kent parkı, milli park, hatta geniş bölgelerin kaynak planlaması, zaman içinde uğraşın kapsamına girmiş-tir. Yınelersek, şimdi herkesçe kabul edilmektedir ki, peyzaj tasarımı ölçek yelpazesi ne-deniyile iki yönlüdür:

- Peyzaj mimarlığı, ve
- Peyzaj planlaması.

Sözü edilen uğraş yelpazesinin açılımı, kapsanan ölçekler konusunda bir fikir vere-cektir:

Tekil Yapı Çevresi Düzenlemeleri

- Özel konut açık mekanları - teras, avlu, bahçe.
- Kurumsal (Hastane bahçeleri, kamusal alanlar vs.)
- Ticari (Oteller, holdingler vs.)
- Endüstriyel yapı gurupları açık mekanları.

Kentsel Mekan Tasarımları

- Kaldırım- sokak-yol
- Meydan
- Yapı içi veya üstü mekanlar
- Geçici açık mekanlar

Kent İçi Alanlarda Planlama

- Kent kesimleri, örneğin: tarihi kent yöresi
- Kentsel merkez - ticari, yönetsel, idari
- Kent içi nehir boyları
- Kent içi deniz kıyısı, liman yöresi vb.

Kent İçi Veya Yakın Çevresinde Küçük Ölçekte Peyzaj Tasarım Konuları

- Toplu konut çevreleri
- Kent parkları
- Oyun alanları
- Spor alanları
- Geniş alışveriş merkezleri
- Mezarlıklar
- Mesire yerleri

Kent Dışı Alanlarda Peyzaj Tasarım Konuları

- Karayolları boyunca peyzaj tasarımı
- Kampüs peyzajı
- Turistik alanlar - plaj yöreleri, yazlık ve kışlık tatil yöreleri
- Anıtsal çevreler - eski savaş alanları
- Olimpik tesisler
- Milli parklar

Bölge Planlama Ölçeğinde Arazi Planlaması

Bu açılımda yer alan bölge planlama ölçeği dışındaki uğraşlar, genelde peyzaj mimarlığının kapsamına girmektedir. Kentsel parçaların planlaması ile dördüncü ve beşinci konu gurupları, peyzaj mimarlığı ve peyzaj planlamasının ortak uğraş konularıdır. Başka deyişle, tekil yapı çevresi ve kentsel mekan tasarımları ve küçük ölçekli planlamaların bir kısmı, mimarın/peyzaj mimarının uğraşlarıdır.

Yapılacak tasarımların gelecekteki alacağı durum çok iyi tespit edilmeli ve aynı zamanda bölgesel gelişim de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu iki yaklaşımın bir bileşkesinin izlenmesi de mümkündür.

6. PEYZAJ TASARIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Tasarımcı çalışmalarına başlamadan önce kesinlikle tasarım alanının arazi karakteristiklerini, iklim koşullarını, çevresel ve insana ilişkin faktörlerini arazi üzerinde yerinde çalışma yaparak tespit etmelidir. Böylelikle yapacağı tasarım daha sağlıklı olacak ve yeniden başa dönerek çalışma yapmak zorunda kalmayacaktır. Bu çalışmalar aşağıda detaylarıyla anlatılmıştır.³

6.1. ARAZİ KARAKTERİSTİKLERİ

Arazinin veya bölgenin peyzaj tasarımını da etkileyen fiziksel özellikleri, coğrafi durum, topografya -arazinin fiziksel yapısı-, iklim koşulları, yöresel bitki örtüsü, malzeme ve mevcut teknolojilerdir.⁴

Konumuna Göre Tanımlanan Arazi Tipleri

Kırsal araziler

Kırsal arazi genellikle daha geniştir ve dolayısıyla tasarlamada kısıtlamalar daha azdır. Ancak, arsa kısıtlı da olsa, görsel algılama sahasının genişliği nedeniyle, etkisel boyutları gerçek boyutlarından geniştir.

Doğa hakim durumdadır. Toprak ve arazi formları güçlü görsel öğelerdir. Dolayısıyla tasarımda, doğayla daha fazla kaynaşmış bir yaklaşım olanağı vardır. Yapısal öğeler doğa üzerine empoze edilmiş durumdadır. Kırsal bir arazi hava koşullarına daha açıktır.

Yağmur, fırtına, güneş, rüzgar, kar, don, kış soğuğu ve yaz sıcaklığına karşı korunaksızdır.

Kent içi araziler

Kentsel alanda arsa boyutları kısıtlıdır; ve arsa bedelleri yüksek olduğundan en iyi biçimde değerlendirmek gereklidir. Çevre arsalarındaki yapı adaları büyük bir olasılıkla kapatıcı etkiler yapacak; sadece alana değil böylece hacim/mekan da kısıtlanacaktır. Alanın ve mekanın kısıtlılığı peyzaj tasarımı ölçeğini etkileyecek; dolayısıyla seçilecek peyzaj elemanlarının ölçeği özellikle önem kazanacaktır.

Kent içi arsaya yaklaşım, kent yolları ve kaldırımlardan alınmaktadır. Öte yandan da, kent yolu; egzoz gazı, gürültü ve kaza tehlikesi kaynağıdır.

³Evyapan, G.A. 1974. Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi Ve Türk Bahçesinde Etkileri. Ankara: Odtü-Ankara

⁴Prof. Dr Necmettin ÇEPEL., 1988 -Peyzaj Ekolojisi Ders Kitabı I.Ü Orman Fakültesi - İstanbul

Kent içi, geniş yer kaplamaları ve yapı adalarıyla doğal çevreden iklim bakımından da çok farklıdır. Isı derecesi, güneş ışıklarının yansımaları, rüzgar ve meltemin yönleri kent içinde değişikliğe uğrar.

Doğal elemanlar - ağaçlar, kayalar, su, tepecik gibi, ilginç topografik öğeler kentte az sayıdadır ve olanlar korunmalıdır.

Topografik Yapısına Göre Arazi Tipleri⁵

Düz araziler

Düz arazi genişliği, açıklığı, ufka dek uzanması nedenleriyle çoğu kez insan ölçeğinin üstünde bir ölçek sunar.

Düz arazi çoğunlukla monotondur. Üçüncü boyut ya da bir fokal nokta yoktur. Ufuk çizgisi tek sürekli öğedir. İklimsel koşullardan korunma olanağı hemen hiç yoktur. Dolayısıyla, özellikle güneş önemli bir tasarım faktörüdür.

Düz arazi en az planlama kısıtlaması koyar. Göreli olarak, yaklaşım yönü ve biçimi arazi topografyasınca belirlenmediği için, düz arazi pek az öznellik sağlar ve daha az peyzaj ilginçliği sunar.

Eğimli araziler

Eğimli arazinin özelliği iniş-çıkışlı oluşudur. Eğimin doğasına uyularak teras - sedli bir şema geliştirilebilir.

Eğim eğrileri ana planlama faktörleridir; eşit yükseklikteki alanlar eğim aksına dik, dar şeritler halindedir. Geniş düzlükler yoktur. Düzlükler elde etmek için ya eğimden kesilir, oyulur veya eğim doldurularak çıkma yapılır. Her iki durumda da toprağın yerinde durması için istinat duvarı inşası gerekir. Üçüncü bir yol, arazi üzerinde eğimden bağımsız platform inşa etmek olabilir.

Eğim tepesi özeldir ve tasarımda bu tanınmalıdır. Eğimli arazi çoğunlukla iyi bir görünüm açısı sağlar.

Eğimli arazide drenaj-yüzey suyunu akıtma sorunu özellikle önemlidir. Eğimli bir arazide yer alan su elemanları akım şekli bakımından ilginç olabilir.

Eğim motorlu araç trafiği için fazla ise, yaklaşım eğim çizgilerine paralel alınmalıdır.

Eş yükselti eğrileri -konturlar-, kabul edilen bir seviyeye göre aynı yükseklikteki noktaları birbirine bağlayan soyut ve imgesel çizgilerdir. 10 cm, 25 cm, 50cm, 1m,10m, 50m gibi aralıklarla geçebilirler.

6.2. İKLİM KOSULLARI

İklim ve mikro klima peyzaj mimarlığının tasarım etkenlerindedir. İklimsel koşullar, fiziksel çevreyi yoğurup, dış mekanların kullanımını etkileyerek, mimari formların ve peyzajın biçimlenmesinde tanımlayıcı olurlar.

İklim Çeşitleri

İklim ısı, nem, rüzgar, güneş yansımaları, nem yoğunlaşması gibi doğal olayların toplam etkisidir. Topografya, bitki örtüsü, su elemanları gibi iklim de, çevreyi oluşturan önemli bir girdidir.

⁵Prof. Dr Necmettin ÇEPEL., 1988 -Peyzaj Ekolojisi Ders Kitabı I.Ü Orman Fakültesi - İstanbul

Son yılların teknolojik gelişmeleri iklim koşullarının olumsuz etkilerinden korunmaya bazı durumlarda olanak vermiştir. Örneğin, tamamen kapalı alışveriş merkezleri yapmak geniş açıklıklı strüktürlerin geliştirilmesi ve yapay havalandırma ile mümkün olabilmektedir. Doğal iklim koşullarına uygun tasarım yapmak, ona aykırı bir tavır almaktan daha akılcıdır; yapılanma ve bitkilendirme öyle bir şekilde yapılmalıdır ki iklimin olumlu etkilerinden yararlanırken olumsuz etkiler kestirilerek önlenmelidir. Bina içindeki ve dış mekânlardaki ısı derecesi ve hava akımı yönlendirme ve arazideki konumlandırma, yapım teknikleriyle ve ağaçlandırmayla olumlu yönde ayarlanabilir. Çevre tasarımcısı daha uzun yıllar doğal iklim koşullarıyla uğraşma, bu koşulların gerektirdiği biçimde tasarım yapma durumundadır.

Güneş tek değişmeyen, sürekli olan iklimsel etkidir. Etkileri, enlem derecesine ve mevsimlere göre değişir. Bölgelerin iklim koşulları meteoroloji istasyonları tarafından saptanmaktadır. Bu olgular elde edilerek, peyzaj tasarımcısı tarafından kullanılmalıdır. Tasarımcı ve planlamacı olarak bizim ilgilendiğimiz konular: minimum ve maksimum ısı dereceleri, yağış miktarı ve dağılımı, hakim rüzgar yönü, gücü ve frekansı, güneşli, sisli, karlı, buzlu gün sayısı vb. dir.

Beklenen en büyük yağış miktarı peyzaj alanlarının drenaj sistemleri tasarımında kritik bir etken olacaktır. Soğuktan, sıcaktan, rüzgardan ya da nemden kaynaklanan rahatsızlık, gölgeliklerle örtülü yürüme yollarına, rüzgardan koruyan perdelere ve bitkilendirmeye olan gereksinimleri tayin edecektir. Bitki malzemesinin seçiminde ısı derecesi, rüzgar, yağmur ve güneş göz önüne alınmalıdır.

Mikro Klima / Alt İklim

Genel iklim koşulları ve yöresel iklimin altında, daha kısıtlı alanların özel hava koşulları da söz konusudur. Kısıtlı alanlardaki bu iklimsel değişimler mikro klima olarak bilinir. Başka bir deyişle, mikro klima temelde daha küçük yörelere ilişkindir ve kırsal ya da kentsel aynı bölgedeki veya kentteki, hatta aynı arazi parçasındaki ısı, rüzgar, nem derecelerindeki küçük değişimleri temsil eder.

Çoğunlukla mikro klimayı oluşturan topografik koşullardır. Gece, soğuk hava daha aşağı noktalara iner; bu nedenle vadi tabanında gece ısı tepeye göre daha düşük, nem daha yüksektir. Bu sebeple bir yapıyı vadi eteklerinin güney bakan kesimine yerleştirmek en uygundur.

Su da yazın serinletici, kışın ılıtıcı etkisiyle mikro klima oluşturur. Ayrıca nemin oluşmasına da katkıda bulunabilir.

Toprak türü de azda olsa mikroklimatik etki yaratabilir. Örneğin, kum gibi kuru topraklar daha yüksek ısı ve düşük nem; killi topraklar düşük ısı ve yüksek nem oluşturarak mikroklimada etken olabilirler.

Bitkilerin ve bitki kümelerinin de mikroklima koşullarına sahip yörecikler oluşturması mümkündür. Gölgeleleriyle serinlik oluşturur, rüzgar yönünün değişmesinde etkili olurlar.

Döşeli, sert zeminler yansıtıcı özellikleriyle ısı derecesini etkileyerek mikro klima oluştururlar.

Çevredeki yapıların varlığı da mikro klima oluşturabilir. Kent içi, yerleşimin daha

seyrek olduğu kent çeperlerinden daha sıcaktır. Kent içi kirlilikten dolayı güneşi daha az parlak olarak görür. Bina boyları, konumları ve çatı şekilleri de hava sirkülasyonunu etkiler.

Yapıların kışın ılık, yazın serinlikten yararlanabilecek şekilde konumlandırılması önemlidir. Yaşanabilir bir iklimin oluşması için dikkatli konumlandırma ve mimari tasarım, peyzaj tasarımı ve bitkilendirmenin bir araya gelmeleri gerekmektedir.

6.3. MANZARA, KOKU, DUMAN, VE EGZOZ DUMANI KAYNAKLARI

Koku, duman ve egzoz dumanı günümüzün çevre kirliliği türlerindedir. Koku bir fabrikadan veya kirliliği bir su birikintisinden yayılabilir. Rüzgar kokunun ve dumanın dağılmasında etkili olduğu için, hakim rüzgar yönü peyzaj tasarımında mutlaka göz önüne alınmalıdır.

Bitkiler gürültü kirliliğini emerek azaltmada etkilidir. Bitkiler gürültü kaynağına ne kadar yakın olursa etkisi o derece artar.

Manzara istenmesine veya istenmemesine göre peyzaj tasarımıyla yönlendirilebilir.

6.4. İNSANA İLİSKİN FAKTÖRLER⁶

İnsan davranışıyla çevre arasındaki etkileşim iki yönlü bir süreçtir. Çevrenin birey üzerinde bir çok etkisi vardır ve bu etkilere yanıtımız, koşullara tepkisiz uyum sağlamak olabilir. Oysa, öte yandan da, yaşamı fiziksel ve psikolojik olarak daha rahat kılmak, ve gereksinimlerimize daha uygun ortamlar oluşturmak için, sürekli fiziksel çevrelerimizi yönlendirmek ya da değiştirmek durumundayız. Kullanıcı taleplerini önceden kestirmek ve binalar ve açık mekanlardan oluşan çevreyi bunlara göre şekillendirmek elbette ki tasarımcının amacıdır. Kullanıcıların istek ve taleplerine karşı duyarlı olmak için uygulanabilecek iki temel yol vardır:

- Topluluğun üyelerini gözlemek ve onlara doğrudan danışmak;
- Genel ilkeleri, veya davranış ve algıların “evrenseller”ini öğrenmek.

İlk yöntem, anketler, davranış gözlemleri, veya katılımcı tasarım projeleri yoluyla gerçekleştirilebilir. Bununla beraber, yanıtlar abartılabileceği ve insanlar gözlem altında olduklarını bildiklerinde farklı bir biçimde ve bunun bilincinde davranacakları için, anketler ve davranış gözlemleri her zaman gerçeği yansıtmayabilir.

İnsanların parklarda ve ortak açık alanlarda sistematik olarak gözlemlenmesiyle, çevrenin nasıl kullanıldığı ya da kullanılmadığı; çeşme ve banklar gibi elemanların tasarım ve düzenleme biçiminin hangi davranış modellerine neden olduğu hakkında izlenim edinmek mümkündür.

Katılımcı tasarım, oluşturulacak çevreyle onu kullanacak kişilerin gereksinim ve isteklerinin denkleştirilmesi için bir çabadır. İnsanların kendi çevrelerinin oluşturulmasında bizzat inşa edebilmeleri ya da katılımcı tasarım projelerinde rol almaları, çevreyi orada yaşayanların yansması haline getirmede daha doğrudan bir yoldur. Ancak, bu yöntem uygulama sorunları ve işin organizasyonunda zor bir programlama ve büyük olasılıkla zaman kaybını getirebilmektedir.

⁶Jellicoe, G.A., Jellicoe, S. 1995. The Landscape Of Man. (3rd Ed.). London: Thames And Hudson.

Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı taleplerinin anlaşılmasında diğer yol, insan davranışlarının genel ilkelerini öğrenmektir. Yaşanabilir bir çevre yaratmak için, sağlanması gereken insani faktörler:

- Fiziksel
- Fizyolojik
- Psikolojik ve sosyal yapıda olabilir.

Fiziksel gereksinimler

Sadece görsel/estetik nedenlerden meydana gelen tasarım detayları, kullanıcı için en uygun koşulları yaratmayabilir. Öte yandan, Le Corbusier'in insan vücudunu irdeleyerek ortaya koyduğu görsel olarak da tutarlı olan oran ve boyutları içeren modüler sistemi, tasarımda güzellik ve işlevselliği teorik olarak bağdaştırmaktadır.

Türlü durumlardaki insana ait boyutlar, tıpkı binalarda olduğu gibi dış mekanların tasarımında da etkili olmalıdır. Binalarda, insan boyutlarının etkenliği belki çok daha açık görülebilmektedir; ancak, dış mekan tasarımında da bu boyutlamalar geçerli olmalıdır. Örneğin, basamak ritimleri ve enleri, farklı işlevlerdeki duvarların yükseklikleri, yürüyüş hızına göre yer döşemesi düzenleri vb., insan boyutları esas alınarak tasarlanmalıdır.

Fizyolojik gereksinimler

Bu gereksinimler, bireyin içsel biyolojik durumuyla çevrenin iletişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Peyzaj tasarımı çerçevesinde, çevre, ısı, nem, toz, duman ve gürültüden v.b. korunma açılarından konfor bölgeleri sağlanmalı; ve kullanıcılara fiziksel güvenlik temin edilmelidir.

Yarı-fizyolojik, yarı-psikolojik bir gereksinim, acıdan kaçınma, kendini koruma gereksinimidir. Kullanıcılar için güvenlik koşullarının sağlanması, yönetmeliklerin ve tasarımı biçimleyip boyutlandırılan spesifikasyonların oluşturulmasına yol açmıştır. Örneğin, yüzme havuzlarının çevresinde veya köprü kenarlarında parmaklıkların sağlanması koşulu gibi.

Psikolojik ve sosyal gereksinimler

İnsanların psikolojik gereksinimleri, bireylerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, kültürel geçmiş deneyimlerine göre değişkenlik gösterir. Böylece bir çocuğun psikolojik ihtiyaçları, bir yetişkinin ya da ergeninkinden farklıdır.

İnsanın yaşamsal taleplerinden gelen ve psikolojik ve sosyal gereksinimleri harekete geçiren faktörler şunlardır:

Sosyallik: iletişim, birliktelik ve aitliliğe olan gereksinimdir. katılımcı tasarım bu gereksinim sağlamada etkili bir yol olabilir.

Dinginlik: gereksinimleri güvenliğe özleminden doğmaktadır.

Kişisellik: gereksinimi, dinginlik ve kendini ifade etme gereksinimleriyle örtüşmektedir.

Kendini- ifade etme: bireyselci olmakla ilişkilidir, ama buna ek olarak, diğer bireyler tarafından kabul edilme gereksinimini de içerir. Ayrıca, kişinin kendini belirli bir alana ait hissedip onunla özdeşleşmesiyle de ilintilidir.

Bireyin içsel zenginleşmesi: gereksinimleri basit olmayan hatta karmaşık denebilecek çevrelerde sağlanabilir. Bireye geniş bir yelpazede çok çeşitli seçenekler sunulursa, bunlardan hiç değilse birinin ilgisini çekmesi olasılığı daha yüksektir.

Kişisellik, kendini ifade etme ve bireyin içsel zenginleşmesi gereksinimlerinin sağlanmasıyla, kullanıcılara kendini tanıma ve bireysel yaratıcılık yolu açılabilir; ve böylece de estetik deneyimlere zemin hazırlanır.

Christopher Alexander'ın teorik konu mahallesi örneği, mekansal öngörüler terk edilip vurgu davranışsal faktörlerde olduğunda, beklenmedik seçeneklerin ortaya çıkabildiğini göstermektedir.

Algılama ve Değerlendirme

Duyum, dış çevrenin zihinsel imgesi olarak düşünülebilir. Algı, yalnızca görmekten daha karmaşık bir süreçtir. Çevreye bakarken her kişi onlara verdiği değere göre çevrenin farklı boyutlarını algılar. Örneğin, üzerinde ağaçlar olan eğimli bir araziye bakarken biri eğimi, diğeri de ağaçları çevreye karakterini veren öge olarak algılayabilir. Algılayan kişinin, geçmiş deneyimleri ve öğrenimi, algılamanın sınırlarını ve yönünü belirler. 18. Yüzyıl peyzaj bahçeleri tasarımının önemli bir yönüydü. Burada, mecazi ve mitolojik göndermelerle heykeller, tapınaklar ve diğer yapıcıkların da yer aldığı bir dizi değişen görünümünün ve görsel deneyimlerin oluşturulması ve peyzajın biçimlendirilmesi ile, yücelik, neşe, eğlence, hüznün, güzellik, korku gibi belirli tepkilerin bir arada değil de, peşpeşe uyarılması amaçlanmaktaydı.

Öte yandan farklı yaş gruplarında farklı algılama ve değerlendirmeler gözlemlenebilir.

Ölçek kavramı ve peyzaj tasarımında ölçeğin algılanması

Peyzaj mimarlığında ölçek, görsel ilişkilerden oluşan girift bir ağın algısal sonucudur. Peyzaj tasarımındaki ölçek, binalardaki ölçekten farklıdır. Elemanlar açık mekanda olduklarında, farklı bir ölçek kazanırlar. Bu durum özellikle kırsal çevrelerdeki geniş alanlar için geçerlidir.

Açıklığın yanı sıra, mesafe de boyutları, derinliği ve böylece ölçeği değiştirir. Perspektif- Vista veren görünüm- boyutları gerçeğin ötesinde arttırabilir.

Diğer taraftan, peyzaj elemanlarının çevreye ölçek verebilme yetisi vardır. Örneğin, geniş kentsel bir meydan, ölçek veren birim malzeme ile döşendiği zaman, insan ölçeğine getirilebilir.

Peyzaj tasarımında üç düzeyde ölçek olabilir:

-ön plan,

-orta plan,

Arka planda algılanan ölçekler.

Ön planda, zemin döşemeleri, yüzey dokuları, yeşilin dokusu v.b. tüm ayrıntılarıyla görülebilir. Hem genel tasarım biçimleri, hem de ayrıntılar rahatça görülebildiğinden, orta plan düzeyi bu avantajıyla pek çok olanak sağlıyorsa da, en ihmal edilen çevresel algı düzeyidir. Arka plan, yalnızca tasarıma genel bir fon oluşturur. Oysa, ön ve orta plandaki ayrıntıların arka plan sayesinde ortaya çıkıyor olmaları, tasarımda arka planın da çok iyi düşünülmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Peyzaj tasarımında mekan kalitesi ve mekanın algılanması

Peyzaj tasarımında mekan, açık, yarı kapalı veya çerçevelenmiş olabilir. Tavan genellikle gökyüzü olurken, açık mekanın zemini topraktır. Açık alanlarda tasarım yoluyla küçük hacimler, mekanlar oluşturulabilir. Bu mekanlar arazi şekilleriyle tariflenebilir ve bitki gruplamalarıyla vurgulanabilir. Peyzajda mekan oluşturulması, doğrudan bitkilerin kullanım yoluyla da gerçekleştirilebilir; bitkiler tünel tipi, yönlendirilmiş mekanlar, ya da dal ve yapraklarla üzeri örtülmüş mekanlar tanımlayabilirler.

İnşai malzemeyle de mekanlar yaratmak mümkündür. Mekanın tavanı plastik korunak, kanvas kumaş, ahşap, beton ya da çelik ve kaplama malzemesi olabilir. Bu örtücü korunaklar kalıcı veya sökülebilir geçici konstrüksiyonlar olabilir.

Peyzaj tasarımında özellikle doğal malzemeyle mekanın yapımı, zaman faktörüyle çok yakından ilişkilidir. Tasarımcı, doğal elemanların gelişimlerini tamamladığı zaman oluşacak mekansal nitelikleri öngörme yeteneğine sahip olmalıdır.

6.5. PEYZAJ TASARIMINDA KULLANILAN ELEMANLAR

6.5.1. Doğal Elemanlar

Arazi Biçimleri

Özellikle engebeli araziler söz konusu olduğunda, arazi biçimleri peyzaj tasarımına yön veren ana elemanlardan biri olarak değerlendirilmelidir. Tasarımcı araziye belirli ölçüde değiştirerek düzenleme yapabilir. Ancak bu müdahalenin ölçüsü yerinde olmalı, arazi biçiminin doğasına aykırı bir şekillendirmeden kaçınmaya özen gösterilmelidir.⁷

Doğal ya da düzeltilmiş arazi biçimleri çok amaçlarla kullanılabilir:

- Örneğin, seviye farkları dolaşım türlerini veya arazi kullanımlarını ayırabilir.
- Arazi biçimi ya da seviye farkı mekan tanımlayabilir.
- Küçük bir hendek görüş alanını etkilemeden fiziksel engel sağlayabilir.
- Mevcut bir tepe rüzgardan korunmak için kullanılabilir.

Su

Tarih boyunca su insan yaşamının temel elemanlarından biri olmuştur. Örneğin, deniz ve nehirler birçok yerleşkeye hayat vermiş ve genellikle yer seçimlerinin ana nedenlerinden biri olmuştur. Suyun işlevleri şöyle sıralanabilir:

Sulama

İçme

Temizlik

Savunma

Taşıma

Dinlenme, eğlenme

Endüstri toplumu kentlerde su yüzeyleri rekreasyonel etkinlikler için kullanılıyor. Bunun yanında, ne yazık ki su alanları bir çok sanayinin atıklarını boşalttığı yerler olarak da kullanılıyor. Gerçek bir ekolojik bilincin yükselmesi ve doğal çevreyi korumaya ilginin artması, uygun teknolojilerin gelişmesiyle de desteklenirse bu tür kirliliğin yol aç-

⁷Rubenstein, H.M. 1969. *Aguide To Site And Enviromental Planning*. New York: Wiley.

tığı çoğu kalıcı zararlar bir dereceye kadar önlenilecektir.

Mevcut doğal su elemanlarının dışında peyzaj tasarımcısı yapay olarak yaratılmış su yüzeyleri de kullanabilir. Ancak inşa ve bakım giderlerinin yüksekliği nedeniyle, su dik-katle ve anlamlı olduğu yerlerde kullanılmalıdır.

Özellikle, sıcak ve kuru iklimlerde su çok makbuldür. Bu tip çevreler için bir çeşme, bir selsebil, küçük bir çağlayan, fiskiyesiyle küçük bir havuz, dar su kanalcıklarından oluşmuş bir ağ uygundur.

Bitkilendirme

Bitkilerin insan hayatındaki yeri farklı önemlerde de olsa daima varlığını sürdürmüştür. Mitsel ve dinsel önemler atfedilen bitkilere simgesel değerler yüklenmiştir. Bazı bitkiler verimliliğin, uzun yaşamın, bilgeliğin ya da doğruluktan sapmanın simgeleri olarak görülmüştür. Bitkilerle kurulan bu etkileşim, mimarlık söz konusu olduğunda da, hiç küçümsenmeyecek düzeyde değildir.

Bitkilerin işlevleri

Ağaç, çalı, çimen gibi bitkilerle arazi biçimlerindeki karakterin ortaya çıkarılması, daha güçlü olarak belirlenmesi sağlanabilir. Örneğin bitkilerin kullanımıyla istenen arazi biçimleri abartılabilir, manzara ya da binalar çerçevelenebilir, tepeler ya da vadiler tanımlanabilir.

Örneğin ağaçların ya da çalıların şu tip işlevleri olabilir.

- a. Yapıları çevreleri ve birbirleriyle bağdaştırma, dış mekanları bağlama;
- b. Sınır ve alanları tanımlama, vurgulama ya da ayırıştırma;
- c. Dolaşım açısından: araç trafiğini ayırma, yaya trafiğini yönlendirme, trafikten korunmak üzere fiziksel engel oluşturma, doğrusal aksları, köşe ya da birleşim noktalarını vurgulama;
- d. Çevredeki bina gibi elemanları gövdeden dallara, dallardan saplara, yapraklara taşıyan ölçek atlaması ile insan ölçeğine getirme;
- e. Görsel engellemeler oluşturarak mahremiyeti sağlama, istenmeyen görüntüleri örtme;
- f. Dış mekan yaratma ve tanımlama; tavan etkisi vererek, çeşitli alanları birbirinden ayırarak ya da çevreleyerek, bu dış mekanlara kimlik kazandırma;
- g. Seviye farklarını belirleme, eğimleri vurgulama;
- h. Görüş açılarını yönlendirerek Vistalar yaratma, görüş açısını bir nesne ya da bina ya doğru veya onlardan uzağa çekme;
- i. Rüzgardan, tozdan, aşırı güneşten ve eğer yeterli yoğunlukta kullanılırsa gürültüden koruma;
- j. Alt-iklim kontrolü sağlama;
- k. Güzel koku verme;
- l. Biçim, doku ve renk aracılığıyla bir bina, yer kaplaması veya su yüzeyi ile uyum ya da tezat yaratma;
- m. Önemli bir peyzaj elemanını ön plana çıkarma;
- n. Yağmur suyunun hızla yere düşerek zarar vermesini engelleme;

o. Erozyon kontrolü sağlama.

6.5.1.1. Bitkilerin analizi ve seçimlerinde rol alan etkenler

Bitkiler çeşitli kategorilerde incelenebilir. Ekolojik toplumlar, botanik sınıflamalar, bahçivancılığa göre tipler, ya da estetik açılarından analizleri yapılabilir.

Ekolojik açıdan inceleme:

Bitkilerin yeryüzündeki dağılımı onların genetik açıdan belirlenmiş tolerans kapasitelerine bağlıdır. Toprak cinsi, su ve ısı gereksinimleri tolerans kapasitesi konusunda bazı sınırlayıcı etkenlerdir. Bitkiler yerlisi oldukları bölgelerle benzer iklimsel koşullara sahip çevrelerde yetişebilirler; ancak anayurtlarında daha sağlıklı yaşamlara sahip olurlar. Ekolojik topluluğa göre sınıflandırmanın dünya üzerindeki dağılım haritası, bitkilerin büyüme olanaklarını anlatır.

Botanik açıdan sınıflandırma:⁸

Botanik açıdan sınıflandırma bitkileri aile, tür, sahip oldukları çiçek/yaprak/meyve vb. çeşitlerine göre gruplar; ve her bitkiye bir isim verir. Bir bitki için günlük dilde kullanılan ad yalnızca dilden dile değil, bir dil içinde de yörelere göre değişebiliyor. Bu bakımdan, peyzaj tasarımı ve uygulamalarında uluslar arası kabul edilmiş Latince adları kullanmak daha güvenilir olmaktadır. Bu adlandırma antik Yunan dönemine dek uzanır; ancak Darwin'in evrim teorisi isimlendirme konusunda özellikle bir ilerleme sağlamıştır.

Latince adlandırma iki bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde bitkinin özü, ikincisinde ise türü gösterilir.örnek:

Populus	alba
öz	tür
(aile gurubu)	(alt grup)

Bu adlar aynı zamanda bitkilerin özellikleri hakkında da ipuçları verir.

Bahçeciliğe göre tiplendirme:

Bu gruplamaya göre bitkiler, ağaçlar, çalılar, yer örtücüler, çiçekli bitkiler ve tırmanıcılar olarak gruplandırılır.

A- Ağaçlar

Ağaçları diğer bitki tiplerinden ayıran özellikleri tek bir gövdeye ve 3 metreden yüksek boya sahip olmalarıdır.

Ağaçların grafik gösterimi

Ağaçlar türlerine ve ölçüklerine göre gerek planda gerekse görünüşte farklı gösterimlerle sunulurlar.

Peyzaj tasarımında arsada mevcut ağaçlara yönelik prensipler

Peyzaj tasarımı ya da uygulamasında arsada mevcut ağaçlar zarar görmekten korunmalıdır.

Tasarımcı arazi üzerindeki mevcut ağaçları, özellikle de uyum sağlama yeteneği sınırlı olan yaşlı ağaçları korumaya özen göstermelidir.

⁸Prof. Dr Necmettin ÇEPEL, 1988 -Peyzaj Ekolojisi Ders Kitabı I.Ü Orman Fakültesi - İstanbul

Bir taşıma ya da kazı sırasında kesilen kök tüm kök sisteminin %5'ini geçmemelidir. 7,5 cm. çapından daha büyük kökler kesilmemelidir. Kazı ağacın merkezine 4,5m'den fazla yaklaşmamalıdır.

B- Çalı türleri:

Çalılar, 0,9 - 3 m. Arasını geçmeyen boyları, birden fazla gövdeye sahip olabilme gibi özellikleri ile ağaçlardan ayrılırlar. Yaprakları yere yakın olan çalılar fiziksel engel görevini üstlenebilir.

C- Yüzey kaplayıcılar:

Toprağı kaplayan, bodur büyüyen bitkilerdir. Eğer az bakım isteyen türleri seçilirse, beton ya da birim yer kaplamasından daha ucuza malolur. Eğimlerde erozyonu denetlemede yararlı olduğu gibi, değişik dokular sağlar; ısı, nem ve tozu emmede yardımcı olur.

D- Tırmanıcılar:

Tırmanıcılar pergola ya da çardak gibi yapıcıklarda gölge amaçlı kullanılırlar. Duvarlarda ısıya karşı yalıtım sağlamak veya cam yüzeylerde gün ışığını yumuşatmak amacı ile bina çeperlerinde kaplama olarak yer alabilirler.

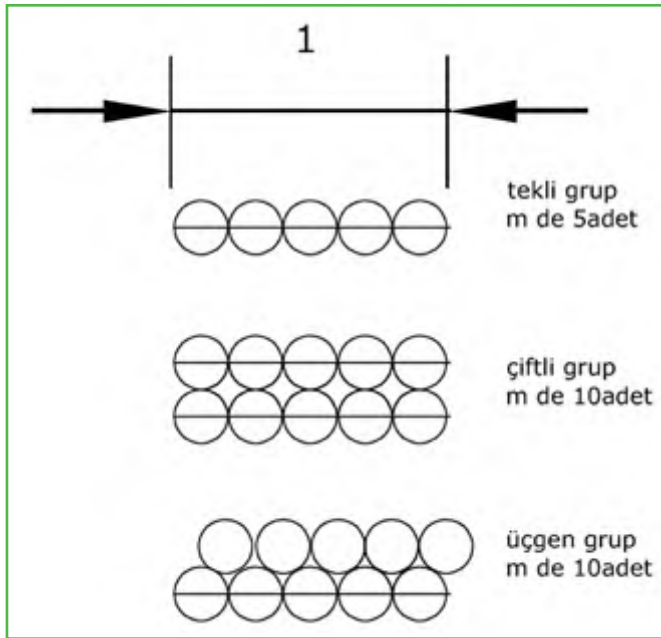
BITKİ FORMLARI

ÇİTBİTKİLERİ

Taflan, Ligustrum, Alevçalısı, Defne, Karayemiş, Mazı vs.

Çit Bitkisi Dikim Formlari

Çit bitkileri kullanım yeri ve amacına göre ;tek sıralı,çift sıralı veya üçgen şekilde dikilirler.

SÛTUN FORM

Serviler, Leylandiler vs.

PİRAMİT FORM

Piramit Mazi, Piramit Ilex, Ladin, Göknar, Sedir Vs.

SARKIK FORM

Sarkık Söğüt, Sarkık Huş, Sarkık Dut Vs.

TİJLİ FORM

Bitkinin 1,5-2 m ya da daha fazla bir mesafede dal yapmasına müsaade edilmemiş (dalsız sütun bir gövde elde edilmiş)sonrasında taç şeklinde dallanmıştır.

SOLİTER BİTKİ

Bitkiler gruplar ve soliter olarak kullanılırlar. Soliter türler tabii ve nadir güzelliklerini tek başlarına gösteren ağaç ve çalı türleridir. Soliter ağaç ve çalılar açık ve geniş ölçüde çim alanlar üzerinde teras ve merdiven kenarlarında ev ve bahçe duvarlarının önünde güzel görünürler.

Salkım formulu soliter ağaçlar göl nehir gibi yatay su yüzeylerinin civarlarında, sütun ve piramit formulu ağaçlar dikey yükselen mimari yapıların önünde, küre formulu ağaçlar kubbe şeklindeki yapıların önünde kullanılırlar.

Canlı Materyalin Proje Üzerinde Gösterilmesi

Park ve bahçelerde dikilecek ağaç ve çalı fidanlarına ayrılacak saha bitkinin dikim anındaki taç büyüklüğüne göre değil, türün genetik yapısına ve normal yetiştirme şartlarında hayatları boyunca alabilecekleri taç genişliğine göre hesap edilir.

Bitkiler projede maksimum taç genişliklerinin iz düşümleri ile gösterilirler. Dolayısı ile planda daire ya da daireye yakın şekillerde çizilirler.

Çınar-Kayın-Okaliptüs-Ceviz =12-14 m

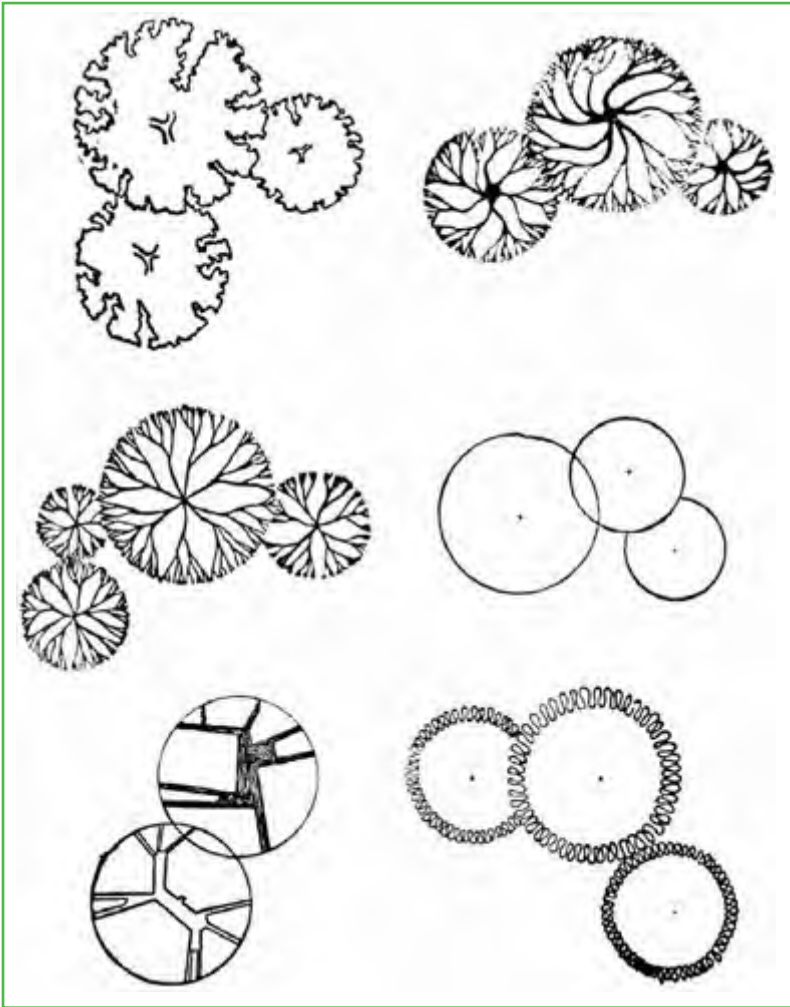
Meşe-Akçaağaç-Kestane-Dişbudak =10-12 m

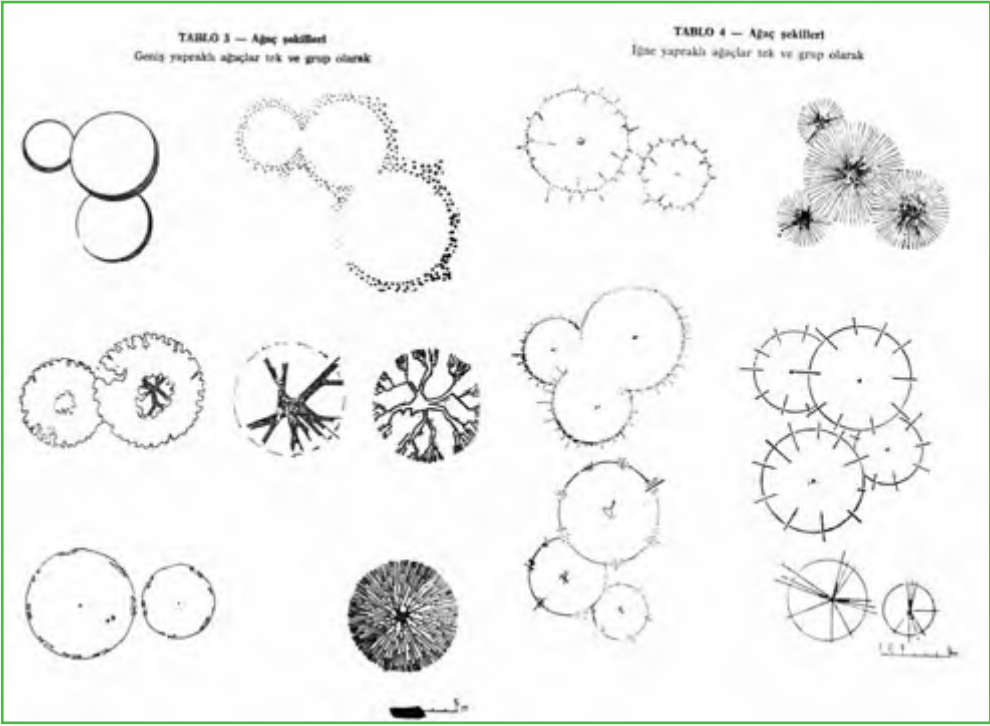
Küçük ağaç ve iğne yapraklılar=8-10 m

Ağaççık ve piramit formlu büyük ağaçlar=6-8 m

Büyük çalılar =4-6 m

Küçük çalılar =1-4 m arasında gösterilir.

6.5.2. Yapılı Elemanlar

Binalar ve Korunaklar

Arazide bina ve korunakların çevreleriyle uyum içinde olmaları gerekir. Binalarla çevrelerindeki peyzajın ilişki biçimlemesine dönük çeşitli tutumlar olmuştur.

Doğal çevrelerde binaların göze batmaması için, bazı saklama teknikleri de geliştirilmiştir. Bitkilendirme ve topografya ile yapı geniş arazi içerisinde saklanabilir. Diğer bir yol renk kullanımıdır. Eğer bir yapı koyu renkse ve özellikle yakınında da ağaçlar varsa, yüzeye düşen gölgeler kamufler olmasına yardım edecektir. Binalar:

- İstenilir alt-iklim koşulları oluşturmak
- Tanım elemanları
- Perdeleme elemanları,
- Arka fon elemanları olarak,
- Peyzaja hakim olmak,
- Peyzajı düzenlemek,
- Peyzajı kucaklamak,
- Peyzajı çerçevelemek,
- Peyzaj güçlerini, özelliklerini ve biçimlerini en iyi şekilde korumak, şekillendirmek veya vurgulamak,
- Yeni bir peyzaj yaratmak,

- Bir işlevi dramatize etmek,
- Tanımlı bir mekanı dramatize etmek için konumlandırılabilir.

Genel olarak binalar insancillaştırılmış peyzajda önemli ve baskın elemanlardır. Yapılar, temel barınmayı, iklim denetimini, mahremiyeti, gelişmiş bir çevreyi, rahat ve medeni bir yaşamın gerektirdiği servisleri sağlarlar. Binalar iki yönde de dolaşımı sağlayan ve görsel bağlar kuran kapılar ve cam yüzeyler aracılığıyla çevrelerindeki peyzajla ilişkilendirilebilirler. Yapılı kentsel alanlarda, bina dizileri ya da gurupları sokak ve meydanları biçimlendiren, mekan organizasyonu oluşturan en önemli elemanlardır.⁹

Sokak Mobilyaları

Sokak mobilyası kavramı çöp kutusundan aydınlatma elemanına kadar çok çeşitli nesnelere kapsamasına karşın, bir çoğunun kentsel çevrede küçük ölçekte ve genellikle çok sayıda olmaları gibi ortak nitelikleri vardır. Bir sokak mobilyası nesnesinin çevresiy-le kurduğu görelî ölçüler ilişkisi, onun ölçeğini oluşturmaktadır. Nesnelere boyutları, işlevleri ve bazen de yönetmeliklerdeki spesifikasyonlarla saptanırken, öte yandan bir kompozisyon bütünlüğü içinde birbirine göre doğru ölçek ilişkilerinin sağlanması da önemlidir.

Özellikle kamusal alanlarda serbest mobilya kullanılmıyorsa genel tasarımıyla entegre olabilecek, sabit, zarar görmesi zor olan sağlam malzemeden inşa edilmiş mobilyalar kullanılmalıdır. Örneğin, bir çeşmenin ya da havuzun kenarı, bir istinad duvarı ya da alçak bir duvar ve basamaklar oturma elemanları olarak kullanılabilir, böylece etrafta fazladan kırılğan bir nesne yaratmaktan kaçınılmalıdır.

Aşağıdaki kriterler sokak mobilyalarının seçimi ve konumlandırılmasındaki genel ilkeleri kapsamaktadır:

- a. İşlev - sokak mobilyası nesnesinin düşünölen durum için gerekliliğine karar vermek
- b. Konumlandırma ve yerleşim - o mobilya için doğru yeri bulmak
- c. Biçim ve görünüş - tek tek elemanların tasarımında sürekliliği, ya da en azından tasarımda uyumu sağlamak
- d. Sağlamlık
- e. Maliyet

Büfeler, telefon kulübelere, pergolalar, arkadlar, reklam ve işaret panoları, otobüs durakları gibi diğere tipteki korunaklar, korkuluklar ve posta kutuları, dış mekan düzenlemelerinde oldukça sık kullanılan elemanlardır. Çeşmeler, havuzlar, aydınlatma elemanları, oturma düzenekleri, bitki konteynerleri ve çiçek tarhları, ağaç yuvaları ve çöp kutuları da sokak mobilyası sınıflandırmasına girmektedir; ve bir çevre peyzaj tasarımının entegral parçası olarak ele alınmalıdır.

Döşenmiş Yüzeyler¹⁰

Döşenmiş zemin yüzeyleri aşağıda belirtilen farklı işlevleri için kullanılırlar:

- a. Sert ve dayanıklı bir yüzey sağlamak;
- Trafik yükünün aşındırıcı etkilerine karşı dayanıklılık,

⁹Munson, a.e. 1974. Construction design for landscape architects. New York: mc graw hill.

¹⁰Beazley, E. 1960. Design And Detail Of The Space Between Buildings. London: Architectural Press.

- Trafik yükünü eşit olarak dağıtmak,
- Hareketin kolaylaştırılması ya da zorlaştırılmasıyla trafik yükünün belirlenmesi.

b. Araç ve yaya trafiğinin kesiştiği yerlerde uyarı sağlamak;

c. Mülkiyeti tanımlamak;

d. Yön vermek;

e. Çevredeki farklı elemanlar arasında birlik sağlamak - bir yapıyı veya anıtı bulunduğu araziye uyumlandırmak;

f. Çevreye ölçek vermek;

g. Farklı işlevleri olan alan ve mekanları tanımlamak;

Döşeme malzemelerinin seçimini etkileyen bir çok faktör vardır;

- Döşenecek yüzeyin işlevi,
- Taşıyacağı trafik türü,
- Yerel arazi koşulları,
- Malzemenin erişilebilirliği,
- Malzemenin maliyeti,
- Görsel nitelik.

Malzeme seçim olasılıkları iki yönden değerlendirilebilir: işlevsel gereksinim ve fiziksel görünüş, ya da konstrüksiyon yöntemleri açısından.

İşlevsel gereksinim ve fiziksel görünüş yönünden, yüzey malzemeleri şöyle olabilir:

A. Düzgün yüzey malzemeleri

- Düzgün veya ince dokulu kaplama birimleri
- İşlenmiş yüzeyli sürekli döşemeler
- Kum
- Çim
- Sıkıştırılmış toprak
- Su

B. Kaba yüzey malzemeleri

- Arnavut taşı
- Serbest çakıl
- Kaba yüzey verilmiş beton
- Çim üstüne yerleştirilmiş döşeme birimleri

Konstrüksiyon yöntemleri açısından, yüzey malzemeleri şöyle guruplandırılır:

A. Birim kaplama malzemeleri

- Hazır beton yüzey blokları
- Hazır yapay taş yüzey blokları
- Doğal taş
- Seramik ve mozaik karolar
- Tuğla
- Arnavut taşı

- İri çakıl taşları
- Ahşap
- B. Sürekli kaplamalar
 - Esnek kaplamalar
 - Çakıl taşı
 - Asfalt
 - Serbest büyük çakıl taşları
 - Sert kaplamalar
 - Yerinde dökme beton

Döşemelerin konstrüksiyonu

İlk olarak zemin, döşeme için hazırlanır. Bütün kökler, bitkiler, yosunlar, vb. temizlenir. Daha sonra yüzey bir silindir ya da başka bir aletle düzeltilip, sıkıştırılır. Böylece hazırlanan temele alt toprak katmanı denir. Bu tabakanın üst yüzeyi biçimlenme katmanı olarak adlandırılır.

Bir döşeme iki katmandan oluşur: temel ve yüzey tabakası. Yaya trafiği için temel, 5-7 cm.lik bir blokaj tabakasıdır. Yaya yükünün yoğunluğuna göre bazen blokajın üstünde beton temel tabakası da kullanılır.

Taşıt trafiği için temel 7cm. blokaj ve 7-10 cm. beton veya sıkıştırılmış topraktır. Yüzey drenajı için minimum eğim %1,5 tir.

Yüzey suyu drenajı

Kaplama İşlevi	Minimum Eğim
Araç trafiği	%2-2,5
Bisiklet yolları	%2,5
Yaya yolları	%2-3,3
Meydanlar, v.b	%2-3
Kaplamanın çeşidi	Minimum Eğim
Beton	%1,7
Zift veya katran	%2-2,5
Çakıl taşları	%3,3
Birim malzemeler	%1,4

- Arazi drenaj tahliye seviyelerinin eğimi
- Alt - toprak katmanının türü
- Su tablası seviyesi ve mevsimsel değişiklikleri
- Doğal drenaj olanakları: hendekler, dereyolları ve bunların su akıtma kapasiteleri.
- Kanalizasyon sistemi olanakları ve kapasitesi
- Kaplanması düşünülen alanın genişliği
- Yağmur suyu miktarı ve yağmur yoğunluğu
- Kaplama malzemesinin geçirgenlik ve soğurma derecesi
- Görsel nitelik

Kenar elemanları

- İşlevleri

- a. Kaplanan alanın sınırlarını korumak ve yatay genişlemeyi önlemek;
- b. Kaplama ve diğer yüzeyler arasındaki sınırları tanımlamak: diğer bir kaplama, çim, su, yaya yolu, araç yolu gibi;
- c. Kaplanmış alanın yayılımını tanımlamak;
- d. Yüzeyler arası yapısal birleşimleri oluşturmak;
- e. Zemin suyunu toplamak;
- f. Trafikini denetlemek ve belli bir rotada tutmak;
- g. Seviye farklarını tanımlamak ve sağlanmasına yardımcı olmak.

Kenar elemanları için kullanılacak malzeme seçimini etkileyen bir çok faktör vardır: işlev, kaplanmış alanlarla uyum açısından görünüş, dayanıklılık, maliyet, malzemenin kolay bulunabilirliği gibi.

Yüzey kaplamalarında olduğu gibi kenar elemanlarında da farklı malzemeler kullanılabilir; doğal taş, hazır beton, tuğla ve ahşap vb. Kenar elemanları, kullanılan malzemeye, kaplanmış yüzey türüne, seviye farkına göre yatay ya da düşey olarak konumlandırılabilir.

Duvarlar

Peyzaj tasarımında kullanılan duvarlar, ağaç, çalı, çit ve toprak gibi doğal malzemelerle de yapılabilir. Burada konumuz olan duvarlar, taş, tuğla, beton, beton blok, ahşap, demir, ip, vb. inşai malzemelerle de yapılanlardır.

Duvarlar aşağıda belirtilen amaçlar için kullanılır:

- a. Sınırları ve alanları tanımak;
- b. Mekanlar yaratmak;
- c. Mahremiyet sağlamak;
- d. İstenmeyen görünüşleri saklamak;
- e. Toz, rüzgar, ve aşırı güneşten koruyarak alt-iklim bölgesi oluşturmak.

Duvar, bu işlevlerden bir veya birkaçına uygun biçim ve yükseklikte inşa edilir. Duvarda kullanılacak malzemeye, duvarın işlevine, toprağın direncine, malzemenin erişebilirliğine ve maliyetine göre karar verilir.

İstinad duvarları kazma ya da doldurma sürecinde fazla seviye farkı olmuşsa, toprağı yerinde tutmak için kullanılır.

Duvar temelleri donma ve nem hareketlerinin olmayacağı seviyeye kadar inmelidir.

Harpustalar duvarın üst yüzeyine suyun işlenmesini önlemek ve bu suyu akıtmak için kullanılır. Duvarı görsel olarak da etkiler.

Duvar çeşitleri

Duvar boyutları ve yapım yöntemleri kullanılan malzemelere göre değişir.

- Tuğla duvar
- Beton blok duvarlar
- Yerinde-dökme beton duvarlar

- Taş duvarlar
- İstinad duvarları

Yaya ve Taşıt Trafığı Yolları

Bir yaya ya da araç trafiği yolunun rotası, özellikle geniş kırsal çevrelerde, arazinin biçimlerine göre belirlenmeli, ve bitki gruplamalarıyla da vurgulanmalıdır. Araçların artması ve potansiyel olarak taşıdıkları tehlike, yaya yollarına karşı araç yolları sorununu gündeme getirmektedir. Şehir plancıları ve mimarlar bir süre motorlu trafiğin yaya yollarından tamamen ayrılmasını tercih etmişlerse de, gerçekçi olan anlayış, yüzey dokusu, seviye farkları ve bariyerlerin dikkatli detaylandırılmasıyla ve ikisinin farklı ölçekleri arasında denge kurup yayalara koruma sağlanmasıyla, iki trafik türünün gereken yerlerde bir arada yer alması şeklindedir.

Yaya ve araç yollarının genişliği aşağıdaki faktörlere göre belirlenir:

- a- Taşınacak trafiğin çeşidi; araç, bisiklet, çocuk arabası, yaya, vb.
- b- Taşınacak trafiğin miktarı; yoğun kullanım, tek şerit, iki şerit, vb.
- c- Her iki taraftaki kenarların türü; açık veya kapalı, duvar veya binalarla çevrili, vb.
- d- Bütçe.

Araç trafiği yaya trafiğinden tamamen farklıdır ve farklı bir biçimlendirme gerektirir. Tarihsel kent merkezlerinde at arabaları için şekillendirilen yollar bugün motorlu taşıt trafiğini taşımaya zorlanarak, büyük sorunlara yol açmaktadır. Araç trafiği yolları boyunca peyzajın düzenlenmesi konusu da önemlidir. Özellikle hızlı trafik yükünün olduğu otobanlarda, yolcunun seyahat sırasında, göreceği manzara hem estetik açıdan, hem de güvenlik yönünden önem kazanmaktadır.

Mimar ve peyzaj tasarımcısı olarak bizim ilgi alanımıza genellikle, tasarlanacak arazi kapsamında, araç veya bağlantı yolları gibi küçük ölçekli trafik yolları girmektedir.

Araba parkı yerleri

Araba parkları geçici ya da kalıcı olabilirler. Eğimli bir arazi de araba parkı için uygun olabilir. Eğer eğim fazlaysa, araba parkı topografya eğrilerine paralel, giriş ve çıkış yolları eğime dik olarak tasarlanmalıdır. Otoparkta kullanılacak en fazla eğim %5'tir.

Trafik yükünü kaldırabilmesi için genellikle araba parkını döşemek gerekmektedir. Bununla birlikte, çakılla kaplanmış ve ağaçlarla gölgelenmiş bir alan, serbest düzende bir araba parkı olarak kullanılabilir. Eğer araba parkı seyrek kullanılıyorsa ve iyi drenaj sağlanması gereken bir yedeyse, yeri kaplamada çim kullanılabilir. Diğer kaplama malzemeleri şunlar olabilir:

- Stabilize çakıl (ziftli malzemeyle karıştırılmış ve silindirle düzeltilmiş);
- Çakıl (serbest ya da ziftle karıştırılmış);
- Asfalt;
- Birim malzemeler;
- Yerinde dökme beton.

Park eden araçlarla bağlantılı olarak bir yaya yolu olmalıdır.

Zeminde araba yerlerinin çizilmesi mekandan tasarruf sağlayacaktır. Park edilmiş araçların görsel etkisi, araçları gölgeleyecek şekilde park alanları boyunca veya yaya yol-

larına dikilen ağaçlar ya da çalılarla yumuşatılabilir. Yaprağını döken ağaçlar sonbaharda sorunlara yol açabilir; gene de geniş gölge veren ağaçlar tercih edilmelidir.

Yaya yolları

Yaya yolu, tıpkı nehir gibi, en az direnç gösteren rotayı takip eder ve en kisasını seçmeye çalışır. Her yaya yolunun belli bir gücü vardır ve kendisine yer açar. Yaya yollarının tasarımı için bazı ana hatları ve düşünülmesi gereken noktaları şöyle tanımlayabiliriz:

- İnsanların zeminde yarattıkları rotalar en mantıklı olanlarıdır. Dolayısıyla kampus gibi çok sayıda insanın bulunduğu geniş çevrelerde öncelikle ana arterler tespit edilir; ikincil yollar ancak kişilerce en çok kullanılan patikalar belirlendikten sonra inşa edilir.
- Hızlı yaya trafiği düz ya da çok az eğimli arazi ister.
- Yaya yolları ağında kavşaklar önem kazanmaktadır. Kavşakların genişletilmesi yolların birbirinin akışını kesmesini önleyecektir.
- Merdiven ve rampaların üst ve altlarında guruplar toplanabilir. Böyle noktalarda genişletme, yaya trafiğini rahatlatacaktır.
- Yayaya doğrusal ya da eğrisel patika alternatiflerinin arasından seçme şansı verilmesi en iyisidir.
- Araç ya da yaya dolaşımı, hareket öngördüğünden, rota boyunca değişimle, ve türlü çevrelerin etkileri ve duyumsal deneyimler dizisiyle bağımlıdır.
- Yaya yolu güzergahı için yön seçeneklerinin mümkün olduğu geniş arazilerde, rotayı arazinin özellikleri belirlemeli; bitkilendirme vurgu için kullanılmalı ve oyalanmak istemeyenlere mümkünse direkt rotalar sağlanmalıdır.
- Bir yaya yolunun tasarımı yer ve kimlik tarifleme, kapalılık, çeşitlilik ve gizem gibi kavramları barındırabilir. Sonuç olarak arazi formu (topografya), mimari (peyzaja yansıyan sanal bina çizgileri), malzeme ve bakım, yaya yollarının yapımını etkileyen başlıca faktörlerdir.

Seviye Farkları

Seviye farkları eğimler, teraslar, basamaklar ve rampalar aracılığıyla yapılabilir.

Eğimler

Eğimlerin ayarlanması, topografyayı ve diğer arazi niteliklerini dikkate alan ve destekleyen bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. %15'ten fazla olan eğimler çim olarak bırakılabilir. Az olarak düşünülebilecek eğimler (2:1, yatayın dikeye oranı) ufak ya da büyük çakıl taşları, andezit taşları ya da birim malzemelerle kaplanabilir. Bu döşemeler, kök yapısının eğimli toprağı yerinde tutacak bitkilendirmeye bir arada da kullanılabilir.

Orta derece eğimler için (1:2 ile 2:1 arası), zamanla içinde yetişecek olan bitki köklerinin tel ızgaranın yerini alacağı, üst toprakla doldurulmuş ve tel örgüyle güçlendirilmiş, ahşap ızgaralar kullanılabilir.

Dik açığa yaklaşan ve yüksekliği 2m.'den az olan eğimler, suyun sızmasına izin verecek kaba yontu taş veya diğer birim örgü malzemesi, ya da suya dayanıklı ahşap bloklardan harçsız duvarlarla desteklenmelidir.

Teraslar

Teraslama eğimli bir zeminden çok bir dizi düz zemin istendiğinde yapılır. Eğimin oranına göre seviye farkı az ya da çok olabilir. Teraslanmış bir arazinin karakteristikleri, sağladığı açı görünüm ve farklı seviyeleri bağlayan basamaklarda aşağı- yukarı ulaşabilme olanağıdır.

Eğimli bir arazi, istinad duvarlarıyla birbirinden ayrılmış hafif meyilli yüzeyleri olan teraslar şeklinde düzenlenebilir. Teras seviyeleri basamaklar ya da rampalarla birbirine bağlanır; tüm sistem dinamik bir tasarım yaklaşımı gösterir. Teraslama arazinin eğimli niteliğini taşımalı ve teraslamayla vurgulanan yönlenme anlamlı olmalıdır. Arazinin eğim niteliğini ve alanın doğal yüzey drenaj sistemini bozmamak ve maliyeti yükseltmemek için gereksiz kazma ve doldurma işlemlerinden kaçınılmalıdır.

Teraslar arasında seviye farkları keskinse istinad duvarları kullanılır; eğer keskin değilse çimle ya da döşeme malzemesiyle kaplanmış meyilli bir yüzey de kullanılabilir.

Merdivenler, rampalar ve rampalı basamaklar

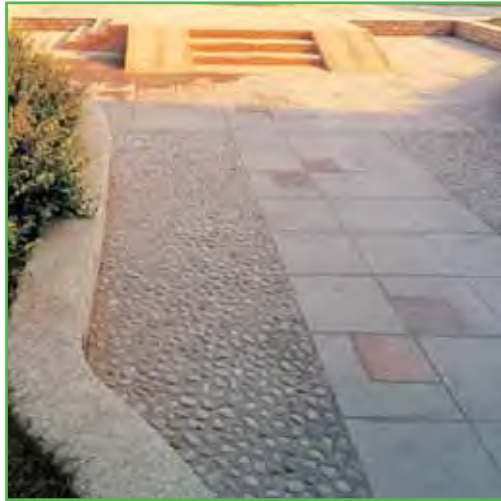
Genellikle, dış mekandaki basamaklar iç mekanlarınkinden farklıdır. Dışarıdaki basamaklar daha alçak ve enli olursa daha iyi bir görüntü ve rahatlık sunar. Dış mekan tasarımında basamaklar aynı zamanda oturmak içinde kullanılacak şekilde düzenlenebilir.

Bir dış çevrede, eğer o çevre bebek arabaları taşıyan ya da özürülü kişiler tarafından sık kullanılıyorsa, merdiven basamaklarının yanında bir rampa sağlamaya dikkat edilmelidir.

Dış mekanda basamaklar sadece eğimli bir zemin üstüne basamaklar konarak basitçe yapılabileceği gibi, nerdeyse iç mekan merdivenleri gibi de inşa edilebilir.

Dış mekan basamakları genellikle üç çeşittir.

- Bağlandığı duvardan, kaya veya topraktan oyulmuş gibi, dolu ve heykelsi olanlar;
- Rihtlar olmadan, taş, betonarme ya da ahşaptan konsol çalışan basamaklar;
- Arazideki yapının gerçekten bir parçası olup; taş, betonarme, hazır beton bloklar, ahşap, tuğla, vb. malzemelerden yapılan ve daha mimari tipte olanlar

7. PEYZAJ TASARIMININ TEMEL PRENSİPLERİ

7.1. TEKNİK

Peyzaj çalışmalarında seçilecek canlı ve cansız malzemenin ilmi ve teknik esaslara uygun olmasına dikkat edilmelidir.

Teknik ve ilmi esaslar bitki materyalinin kullanım şekillerini aşağıdaki ekolojik faktörlere göre sınırlar;

Toprak faktörü: Kumlu toprak, Killi toprak, Kireçli toprak, Humuslu toprak, Asit-nötr ve alkali topraklar, Sığ toprak, Derin toprak, Taşlı toprak

Isı faktörü: Her bitki türünün gelişmesini normal devam ettirebilmesi için uygun ortalama max ve min ısı derecesi vardır. Isı dereceleri bu değerlerin dışına çıktığında bitki yaşayamaz.

Örn: Yüksek sıcaklıklara dayanıklı türler: ardıç, oya ağacı, ligustrum, zakkum, alev ağacı, ateş dikeni, gülibrişim, dişbudak, yalancı akasya

Işık faktörü: Bitkiler genelde bol ışıklı, yarı gölge ve gölge ortamları tercih ederler.

Örn: Gölgede yetişen bitki türleri: şimşir, kamelya, taflan, gardenya, ortanca, pittosporum, ormangülü

Su ve yağış faktörü: Bitki su ihtiyacını yağış ve sulama suyu ile temin eder. Bitki gelişmesine havanın nisbi rutubetinin ve taban suyu seviyesinin büyük etkisi vardır.

Örn: Kuraklığa dayanıklı bitki türleri:

Dağ muşmulası, pampas otu, ardıçlar, oya ağacı, pittosporum, ormangülü

Rakım ve yükseklik faktörü: Bazı bitkiler yalnız alçak, bazıları ise yalnız yüksek fakımlar da yetişir. Her ikisinde de yetişen türler vardır.

Hastalık ve zararlılara karşı mukavemet: Bitkilerin hastalık ve zararlılara toz ve gazlara mukavemetleri çok farklıdır.

7.2. STATİK VE KONSTRÜKSİYON

Peyzaj çalışmalarında mimari yapı elemanlarının statik ve konstrüksiyon esaslarına göre hesap ve inşa edilmeleri şarttır. Mimari yapı elemanlarının taşıyıcı kısımları, üzerinde taşıdıkları materyalin yükünü taşıyabilecek hacim ve ölçüde olmalıdır.

7.3. STÜASYON VE ÇEVREYE UYGUNLUK

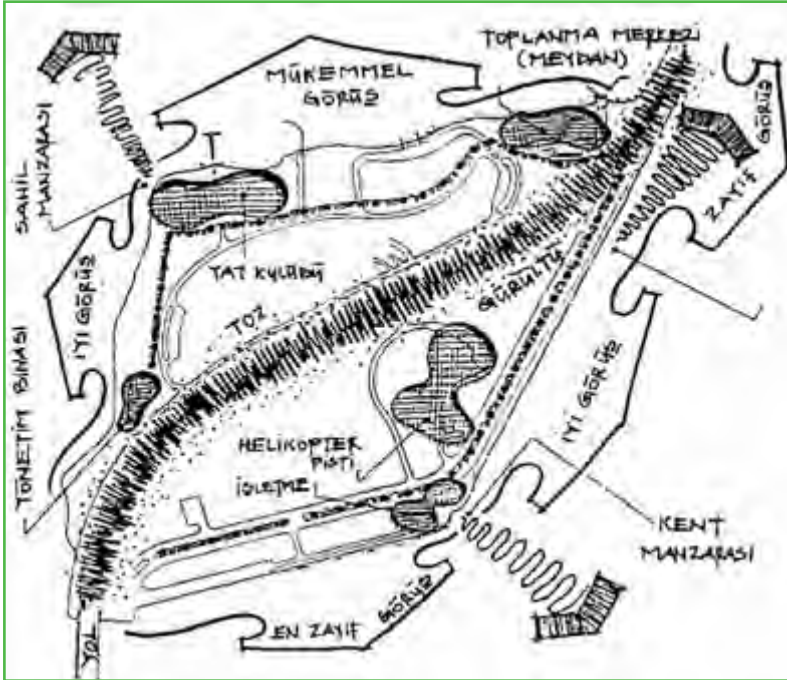
Her çevre kendi bünyesine, karakter ve fizyonomisine uygun obje ve elemanları daha kolay kabul ve hazmeder. Çevre ve muhitine yabancı görünen canlı ve cansız her türlü yapı elemanları genellikle yadırganır. Bu elemanlar çevreleri ile hiçbir zaman uygun bir ahenk ve harmoni meydana getiremezler. Ör: Kırsal-Kentsel peyzaj farklılığı

7.4. PROPORSİYON

Peyzaj tanziminde, düzeni meydana getiren kısımlar arasındaki uygun ilişki ve nisbete proporsiyon denir. Bütün halindeki bir düzenlemenin bölümleri arasında kitle, sağıh ve hacim bakımından uygun ve güzel bir ahenk var ise düzenleme iyi bir proporsiyona sahip demektir.

8. PEYZAJ PROJESİ AŞAMALARI

8.1. SÖRVEY PAFTASI-ÇEVRE ANALİZİ

8.4. KESİN PROJE

Sert zemin paftası
 Bitkilendirme paftası
 Sulama paftası
 Aydınlatma paftası
 Aplikasyon paftası
 Detaylar paftası
 Kesitler paftası
 Drenaj paftası
 Perspektif ya da 3d sunum paftaları

9. ANTET-LEJANT-ÖLÇEK

9.1. ANTET

Üzerinde projenin adı,ait olduğu il-ilçe-semt adı,hangi proje aşaması olduğu,proje sahip ve sorumlularının isimleri,tarih ve ölçek gibi proje bilgilerinin bulunduğu tanıtım tablosu.

9.2. LEJANT

Projede kullanılan malzemelerin ebat/ölçü/miktar, tür ve adetlerini bildiren tablodur. Yapısal pafta lejantında; projede kullanılan bordür, taş döşeme, kayrak döşeme,bank,çöp kutusu vs. gibi malzemelerin miktarları verilir.

Bitkisel pafta lejantında; projede kullanılan bitki türleri, ebat/adetleri verilir.

9.3. ÖLÇEK

Cisimler projede küçültülerek ya da büyütülerek çizilir. Cisimlerin gerçek büyüklükleri ile projedeki büyüklükleri arasındaki orana ölçek denir.

Önemli not: Peyzaj projelerinde ölçü birimi metre dir.

Kullanılan ölçekler ve peyzaj projelerindeki karşılıkları:

Kullanılan ilk rakam çizimdeki uzunluğu, ikinci rakam ise gerçek uzunluğu ifade eder.

1:1 veya 1/1 ölçek—————projedeki 1cm gerçekteki 1cm

1:50 veya 1/50 ölçek—————projedeki 1cm gerçekteki 50cm=0.5m

1/100 ölçek —————projedeki 1cm gerçekte 100cm veya 1m

1/200 ölçek—————projedeki 1cm gerçekte 200cm veya 2m

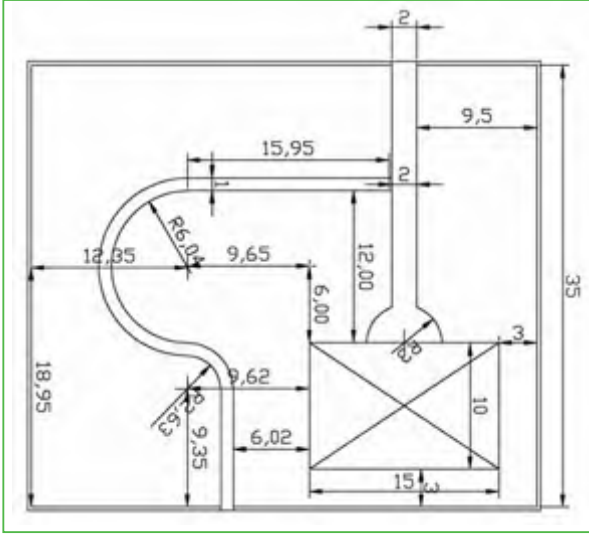
1/500 ölçek—————projedeki 1cm gerçekte 500 cm veya 5m

1/1000 ölçek—————projedeki 1cm gerçekte 1000cm veya 10m dir.

10. APLİKASYON

Kesin proje aşamalarından biri olan aplikasyon projesi uygulama projesi demektir.Projede çizimle ortaya konulan cisimlerin araziye aktarılma aşamasıdır.bu aşamada proje ölçeğine ve referans noktasına çok dikkat edilmelidir.Referans noktası arazide mevcutta var olan ve sabit olan bir nokta olmalıdır.Örn:evin duvarları,bahçe duvarları mevcuttaki bir ağaç vs.

Aplikasyona Örnek

11. METRAJ

Uygulanması düşünülen projenin net miktarının ve maliyetinin ortaya çıkarılabilmesi için projenin metraja dönüştürülmesi gerekmektedir. Hangi cins malzemeden ne kadar kullanılmış bu bize metrajı verir ve bunların birim fiyatlarla çarpılması ile de proje toplam maliyeti öğrenilmiş olur.

Örneğin çim: Alan hesaplarından serilecek çimin alanı 50 m² çiksa birim fiyatı 3 ytl ise alanın toplam çim maliyeti 150 ytl olarak hesaplanır.

12. MESLEKİ TERİMLER

Pergola

Yüksek sütunlar üzerine yatay vaziyette bağlanan kirişlerle, bu kirişler üzerine dik olarak dizilen latalardan oluşan yapılardır. Açık havada güneşten kısmi korunarak oturmaya imkan sağlar. Pergolaların yüksekliği 2,25cm ile 3,35cm dir.

Kameriye

Giriş hariç tamamen veya birkaç taraftan kafes şeklinde çevrilmiş olan çardak veya oturma yerlerine kameriye denir. Dörtgen beşgen altıgen yuvarlak ya da karedirler.

Revak : Üstü kubbeli, yanları açık sütunlu yer.

Alle : İki tarafı ağaçlı yol

Yaya Yolları : Tek kişilik yürüme yolu genişliği 60cm

Patika Yollar : Patika yollar 40-60cm

Adım Taşı Yollar: 30x30cm 40x40cm ebatındaki 4-6cm kalınlıkta tabii ve suni taş plakalar, formal ve informal şekillerde dizilirler. Her iki taş arasındaki merkezden merkeze uzaklık 60-65cm olmalıdır.

Araç Yolları : Tek araçlık geçiş 2,5-3m

Araç Park Yeri : Ölçüleri 2,5-5 m

Yollarda Max-Min Eğimler : %6 ile %15 arasında dır.

Sirkülasyon : Alan içindeki hareket akışı

BAZI STANDART ÖLÇÜLER

Futbol Sahası : max 120-90m min 90-45m standart 105-70m

Voleybol Sahası : max Min..... Standart 18-9 m

Basketbol Sahası : max 28-15 m min 24-13m standart 26-14 m

KAYNAKLAR

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, 2007-Brüksel

Beazley, E. 1960. Design And Detail Of The Space Between Buildings. London: Architectural Press.

Evyapan- Tokol., 2000 -Peyzaj Tasarimi Ders Notlari - Odtü - Ankara

Evyapan, G.A. 1974. Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi Ve Türk Bahçesinde Etkileri. Ankara : Odtü- Ankara

Jellicoe, G.A., Jellicoe, S. 1995. The Landscape Of Man. (3rd Ed.). London: Thames And Hudson.

Munson, a.e. 1974. Construction design for landscape architects. New York: mc graw hill.

Prof. Dr Necmettin ÇEPEL., 1988 -Peyzaj Ekolojisi Ders Kitabı I.Ü Orman Fakültesi - İstanbul

Rubenstein, H.M. 1969. Aguide To Site And Enviromental Planning. New York : Wiley.

